

SAAMELAISTEN PERINTEINEN TIETO SAAMELAISEN ILMASTONEUVOSTON TYÖSSÄ

*Klemetti Näkkäläjäarvi, Hilppa Gregow, Sami-Juhani Ahonen,
Jouni J.K. Jaakkola, Suvi Juntunen*

Ramádat—Saamelaisen ilmastoneuvoston julkaisuja

2025:2

© Saamelainen ilmastoneuvosto

Julkaistu CC BY 4.0 -lisenssillä.

Ramádat – Saamelaisen ilmastoneuvoston julkaisuja 2/2025.

Viittausohje:

Näkkäläjärvi, K., Gregow, H., Ahonen, S-J., Jaakkola, J.K., Juntunen, S. 2025. Saamelaisten perinteinen tieto saamelaisen ilmastoneuvoston työssä. Ramádat- Saamelaisen ilmastoneuvoston julkaisuja 2/2025. Saamelainen ilmastoneuvosto.

PRESAAMI2- Saamelaisen ilmastoneuvoston tietopohjan kerääminen – hanke

Hanke on saamelaisen ilmastoneuvoston hanke, joka on toteutettu 1.4.2024-31.3.2025. Hankkeen toteuttajina ovat olleet Oulun yliopiston ympäristösairauksien ja keuhkosairauksien tutkimuskeskus (CERH) ja Ilmatieteen laitos. Hanke on tuottanut tieteellistä tietoa saamelaisen ilmastoneuvoston lakisääteisten tehtävien hoitamista varten. Hankkeessa on kerätty tietoa ilmastonmuutoksen nykyisistä ja tulevista vaikutuksista saamelaisten kotiseutualueelle ja saamelaiskulttuurille sekä mallinnettu ilmastonmuutoksen vaikutuksia eri skenaarioilla saamelaisten kotiseutualueen tulevaan ilmastoon. Hankkeen aineistona on ollut ilmatieteellinen aineisto, saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille järjestetty työpaja ja tutkimustieto.

ISBN PDF: 978-952-65704-1-9

www.saamelainenilmastoneuvosto.fi
saamelainenilmastoneuvosto@oulu.fi

Kuvailulehti

Nimi:	Saamelaisen perinteinen tieto saamelaisen ilmastoneuvoston työssä	
Tekijät:	Klemetti Näkkäläjärvi, Hilppa Gregow, Sami-Juhani Ahonen, Jouni J.K. Jaakkola, Suvi Juntunen	
Julkaisija:	Saamelainen ilmastoneuvosto	
Julkaisu-sarja:	Ramádat – Saamelaisen ilmastoneuvoston julkaisuja	
Tiivistelmä	Tämä raportti esittelee saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden odotuksia saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa kohtaan ja esityksiä siitä, miten saamelainen perinteinen tieto tulee huomioida ilmastoneuvoston työssä. Aineisto perustuu PRESAMI2- Saamelaisen ilmastoneuvoston tietopohjan kerääminen – hankkeen järjestämään työpajaan saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille. Työpajan päätavoitteena oli tuottaa tietoa yhdessä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden ja tiedeyhteisön kanssa saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa varten. Saamelaisen ilmastoneuvoston tuottamalla tiedolla ja esityksillä odotetaan olevan konkreettista vaikutusta päättäjien ja viranomaisten päätöksentekoon sekä ilmastotoimiin. Ilmastoneuvostolta odotetaan käytännön toimia, joilla voi hillitä ilmastomuutosta ja sopeutua siihen kulttuurisesti kestäväällä tavalla saamelaisen kotiseutualueella. Ilmastoneuvoston tulisi luoda edellytykset sille, että saamelainen perinteinen tieto voi säilyä ja kehittyä ilmastomuutoksessa. Ilmastoneuvostolta odotetaan tiedon yhteistuotantoa tukevien työpajojen järjestämistä ja yhteistyötä perinteisen tiedon haltijoiden kanssa hanketoiminnassa ja ilmastoneuvoston muussa toiminnassa. Päättäjiltä ja viranomaisilta odotetaan, että ilmastoneuvoston tekemät esitykset toimeenpannaan ja sen tuottama tietopohja huomioidaan. Ilmastoneuvoston tulee osallistua aktiivisesti työhön tiedepaneelien toiminnan ja tiedepaneelien yhteistyön kehittämiseksi.	
Asiasanat	saamelaiset, ilmastomuutokset, osallisuus, tiedeyhteisöt, perinteet https://finto.fi/juho/fi/	
Saamelainen ilmastoneuvosto	Ilmastolain nojalla perustetun saamelaisen ilmastoneuvoston tehtävänä on tuottaa tietopohjaa ilmastomuutoksesta saamelaiskulttuurin näkökulmasta viranomaisille ja saamelaisyhteisölle päätöksentekoa varten ja lisätä tietoisuutta ilmastomuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille. Ilmastoneuvosto tuottaa tietoa, joka tukee ilmastomuutokseen sopeutumista ja hillintää saamelaiskulttuurissa. Saamelainen ilmastoneuvosto edistää tieteen ja saamelaisen perinteisen tiedon välistä vuorovaikutusta. Ilmastoneuvoston toiminta perustuu tutkittuun tietoon ja saamelaiseen perinteiseen tietoon.	
ISBN PDF:	978-952-65704-1-9	ISSN PDF:
Julkaisun osoite:		DOI:

Govvidanbláđđi

Namma:	Sápmelaččaid árbevirolaš diehtu Sámi dálkkádatráđi barggus	
Dahkkit:	Klemetti Näkkäljärvi, Hilppa Gregow, Sami-Juhani Ahonen, Jouni J.K. Jaakkola, Suvi Juntunen	
Olggosaddi:	Sámi dálkkádatráđđi	
Olggosaddinráidu:	Ramádat – Sámi dálkkádatráđi almmustuhttimat	
Čoahkkái-geassu:	Dát raporta ovdanbuktá sámi árbevirolaš dieđu eaiggádiid vuordámušaid Sámi dálkkádatráđi barggu hárrái ja ovdanbuktojumiid das, mot sámi árbevirolaš diehtu galgá válđojuvvot vuhtii dálkkádatráđi barggus. Materiála vuodđuduvvá PRESAAMI2 - Sámi dálkkádatráđi diehtovuoddu čoaggin - prošeavtta ordnen bargobádjái sámi árbevirolaš dieđu eaiggádiidda. Bargobáji váldoulbmilin lei buvttadit dieđu ovttasráđiid sámi árbevirolaš dieđu eaiggádiiguin ja dieđaservošiin sámi dálkkádatráđi barggu várás. Sámi dálkkádatráđi buvttadan dieđuin ja ovdanbuktojumiin vurdojuvvojit leat konkrehtalaš váikkuhusat mearrideddjiid ja eiseválddiid mearrádusdahkamii sihke dálkkádatdoaimmaide. Dálkkádatráđis vurdojuvvojit geavada doaimmat, maiguin sáhtta goahcat dálkkádatrievdama ja vuogáiduvvat dasa kultuvrralaččat ceavzilis vugiin sápmelaččaid ruovttuguovllus. Dálkkádatráđđi galggalii duddjot eavttuid dasa, ahte sámi árbevirolaš diehtu sáhtta seailut ja ahtanuššat dálkkádatrievdama olis. Dálkkádatráđis vurdojuvvojit bargobájiid ordnemat, mat dorjot dieđu ovttasbuvttadeami, ja ovttasbarggu árbevirolaš dieđu eaiggádiiguin prošeaktadoaimmas ja dálkkádatráđi eará doaimmas. Mearrideddjiin ja eiseválddiin vurdojuvvo, ahte dálkkádatráđi ovdanbuktojumit ollahuhttojuvvojit ja dan buvttadan diehtovuoddu válđojuvvo vuhtii. Dálkkádatráđđi galgá searvat aktiivvalaččat bargui dieđapanelaid doaimma ja ovttasbarggu ovdánahttima várás.	
Áššesánit	sápmelaččat, dálkkádatrievdamat, searvevuolta, dieđaservošat, árbevierut https://finto.fi/juho/se/	
Sámi dálkkádatráđđi	Dálkkádatlága vuodul vuodđuduvvon sámi dálkkádatráđi bargun lea buvttadit diehtovuoddu dálkkádatrievdamis sámi kultuvrra oaidninvuogis eiseválddiide ja sámi servošii mearrádusdahkama várás ja lasihit didolašvuoda dálkkádatrievdama váikkuhusain sámi kultuvrii. Dálkkádatráđđi buvttada dieđu, mii doarju dálkkádatrievdamii vuogáiduvvama ja goahcama sámi kultuvrras. Sámi dálkkádatráđđi ovddida diehtaga ja sámi árbevirolaš dieđu gaskavuoda vuorrováikkuhusa. Dálkkádatráđi bargu vuodđuduvvá dutkojuvvon dihtui ja sámi árbevirolaš dihtui.	
ISBN PDF:	978-952-65704-1-9	ISSN PDF:
Publikašuvnna čujuhush:		DOI:

Kuvvimlostâ

Nommâ:	Sämmilij ärbivuáválâš tiätu sämmilii šonjâdâhräädî pargoost	
Rähteeh:	Klemetti Näkkäljärvi, Hilppa Gregow, Sami-Juhani Ahonen, Jouni J.K. Jaakkola, Suvi Juntunen	
Almostittee:	Sämmilâš šonjâdâhräädî	
Almostittem-ráidu:	Ramádat - Sämmilii šonjâdâhräädî almostitmeh	
Čuákankiäsu	Taat raapoort oovdânpuáhtá sämmilii ärbivuáválii tiädu haldâšeijeï vuárdamušâid sämmilii šonjâdâhräädî tooimâ kuáttá, já iävtuttâsâid tast, et maht sämmilii ärbivuáválii tiädu kalga väldid huámášumán šonjâdâhräädî pargoost. Amnâstâh vuáduuvá PRESAAMI2- Sämmilii šonjâdâhräädî tiätuvuádu nuurrâm -haavâ ornim pargopááján sämmilii ärbivuáválii tiädu haldâšeijeïd. Pargopáájá váldu-ulmen lâi pyevtittid tiädu oovtâst sämmilii ärbivuáválii tiädu haldâšeijeiguin já tiedâsiärváduvâin sämmilii šonjâdâhräädî tooimâ várás. Vuárdamušâst lii, et sämmilii šonjâdâhräädî pyevtittem tiädoïn já iävtuttâsâiguin láá konjretliih vaiguttâsah merideijeï já virgeomâháï toohâm miärdâssâid já šonjâdâhtoimáid. Šonjâdâhräädîst vuárdojeh keevâtliih tooimah, moiguin puáhtá estâlid šonjâdâhñubástus já vuáhádud toos kulttuurlávt kilelis vuovviñ sämmilij päikkikuávlust. Šonjâdâhräädî kolgáččij pyevtittid máhđulâšvuodâid toos, et sämmilâš ärbivuáválâš tiätu puávtáččij siäilud já ovdâniđ šonjâdâhñubástuđijn. Šonjâdâhräädîst vuárdoo, et tot uárnee tiädu ohtsâšpyevtittem tuárjoo pargopáájád já parga oovtâstpargo ärbivuáválii tiädu haldâšeijeiguin hahâtoomâst já šonjâdâhräädî eres toomâst. Merideijeïñ já virgeomâháin vuárdoo, et šonjâdâhräädî toohâm iävtuttâsah piäijojeh toomân já ton pyevtittem tiätuvuádu váldoo huámášumán. Šonjâdâhräädî kalga uásálistid aktivlávt paargon tiedâpanelij toomâ já tiedâpanelij oovtâstpargo ovdedem várás.	
Äššisäänih	sämmiliih, šonjâdâhñubástusah, uásálâšvuotâ, tiedâsiärváduvah, ärbivyevih https://finto.fi/juho/fi/	
Sämmilâš šonjâdâhräädî	Šonjâdâhlaavâ vuáduvd vuáduvdum sämmilii šonjâdâhräädî pargon lii pyevtittid tiätuvuádu šonjâdâhñubástusâst sâmikulttuur uáinust virgeomâháid já sâmesiärvádâhân miärdâsâï toohâm várás já lasettid tiäduvášvuodâ šonjâdâhñubástus vaiguttâsâin sâmikulttuurân. Šonjâdâhräädî pyevtit tiädu, mii tuárju šonjâdâhñubástusân vuáhádum já ton estâlem sâmikulttuurist. Sämmilâš šonjâdâhräädî oovded tiettuu já sämmilii ärbivuáválii tiädu koskâsï vuáruvaiguttem. Šonjâdâhräädî toimâm vuáduuvá tutkum tiätun já sämmilii ärbivuáválii tiätun.	
ISBN PDF:	978-952-65704-1-9	ISSN PDF:
Almostittem čujottâs:		DOI:

Kovvõõllâmlõstt

Nõmm:	Sä'mmlai ä'rbvuõdlaž teätt sää'm äimmõs-suåvtõõzz tuâjast		
Tuejjei:	Klemetti Näkkäljärvi, Hilppa Gregow, Sami-Juhani Ahonen, Jouni J.K. Jaakkola, Suvi Juntunen		
Õlmstõ'tti:	Sää'm äimmõs-suåvtõs		
Õõlmtõs-räidd:	Ramadat - Sää'm äimmõs-suåvtõõzz õlmstâttmõõžž		
Õ'hte-keässmõš	Tät raportt čiolgat sää'm ä'rbvuõdlaž teäd vuä'mstee'ji vuârddmõõžžid sää'm äimmõs-suåvtõ'sse da čuäjtõõzzid tõi'st, mä'htt sä'mmlaž ä'rbvuõdlaž teäd älgg vä'ldded lokku äimmõs-suåvtõõzz tuâjast. Aunstõs vuâdtdââvv PRESAAMI2- Sää'm äimmõs-suåvtõõzz teåttvuâdđ noormõš – ha'ŋkkõõzz riâššâm tuâjppäija sä'mmlaž ä'rbvuõdlaž teäd vuä'mstee'jid. Tuâjppäa'j vä'lddtäåvtõssân leäi puu't'ted teäd õõutveäkka sä'mmlaž ä'rbvuõdlaž teäd vuä'mstee'jivui'm da tiõdõutstõõzzin sää'm äimmõs-suåvtõõzz tåimm'mõõžž vääras. Sää'm äimmõs-suåvtõõzz puu't'tam teädain da čuäjtõõzzin vue'rdet lee'd konkreetlaž vaikkõõzz mie'rree'ji da ve'rğgnii'kkii tu'mmstõktuõjju di äimmõstâåimaid. Äimmõs-suåvtõõzzâst vue'rdet praktiikkaž tååimaid, koin vuäitt tuõ'll'jed äimmõsmuttâz da šiõttlõõvvâd tõõzz kulttuurlânji keâll'jeeinalla sä'mmlai dommvuu'dest. Äimmõs-suåvtõõzzâst õõlgči raajjâd õõlgtõõzzid tõõzz, što sä'mmlaž ä'rbvuõdlaž teätt vuäitt seillad da ouddned äimmõsmuttsest. Äimmõs-suåvtõõzzâst vue'rdet teäd õhtsažpuu't'tõõzz tuärjjei tuâjppäa'ji riâššmõõžž da õhtsažtuâj ä'rbvuõdlaž teäd vuä'mstee'jivui'm ha'ŋkkõståimm'mõõžžâst da äimmõs-suåvtõõzz jee'res tåimm'mõõžžâst. Mie'rree'jin da ve'rğgnii'kkiiin vue'rdet, što äimmõs-suåvtõõzz raajjâm čuäjtõõzzid piijât tiu'dde da tõi puu't'tam teåttvuâdđ vää'ldet lokku. Äimmõs-suåvtõõzzâst fe'rttai vuässõõttâd aktiivlânji tuõjju tiõdpanee'li tåimm'mõõžž da tiõdpanee'li õhtsažtuâj ouddnummša.		
Ä'šš-sää'n	sä'mmla, äimmõsmuttâz, vuässadvuõtt, tiõdõutstõõzz, ä'rbvuõd https://finto.fi/juho/fi/		
Sää'm äimmõs-suåvtõs	Äimmõslää'jj nuäija alttuum sää'm äimmõs-suåvtõõzz tuâjjan lij puu't'ted teåttvuâdđ äimmõsmuttsest sää'mkulttuur kiõččâmvue'jjest ve'rğgnii'kkid da sää'mõutstõ'sse tu'mmjemtuâj vääras da lââ'zzted tie'ttemvuõd äimmõsmuttâz vaikkõõzzin sää'mkulttuu're. Äimmõs-suåvtõs puu'ttat teäd, kää'tt tuärjjad äimmõsmuttsa šiõttlõõvvmõõžž da tõi tuõ'llstõõllmõõžž sää'mkulttuurâst. Sää'm äimmõs-suåvtõs veekk ooudâs tiõd da sää'm ä'rbvuõdlaž teäd kōskksaž vuârrvaikkõõzz. Äimmõs-suåvtõõzz tåimm'mõš vuâdđââvv tu'tkkuum tiõttu da sä'mmlaž ä'rbvuõdlaž tiõttu.		
ISBN PDF:	978-952-65704-1-9	ISSN PDF:	
Õõlmtõõzz addrõs		DOI:	

Description sheet

Name:	Saami traditional knowledge in the work of Saami Climate Council	
Authors:	Klemetti Näkkäljärvi, Hilppa Gregow, Sami-Juhani Ahonen, Jouni J.K. Jaakkola, Suvi Juntunen	
Publisher:	Saami Climate Council	
Publication series:	Ramádat -Publications of Saami Climate Council	
Abstract	This report presents the expectations of the Saami traditional knowledge holders on the work of the Saami Climate Council and proposals on how Saami traditional knowledge should be considered in the work of the Climate Council. The material is based on a workshop organised by a project: PRESAAMI2- Establishing the Saami Climate Council's knowledge base for the Saami traditional knowledge holders. The main goal of the workshop was to co-produce knowledge in collaboration with the Saami traditional knowledge holders and the scientific community for the work of the Saami Climate Council. The information and proposals produced by the Saami Climate Council are expected to have a concrete impact on decision-making, climate action and to work of the decision-makers and authorities. The Climate Council is expected to take practical measures to mitigate climate change and enable climate adaptation in a culturally sustainable way in the Saami homeland. The Climate Council should create the conditions for Saami traditional knowledge to survive and develop in climate change. The Climate Council is expected to organise workshops supporting the co-production of knowledge and to collaborate with the holders of traditional knowledge in project activities and other activities of the Climate Council. Decision-makers and authorities are expected to implement the proposals made by the Climate Council and to consider the knowledge base it produces. The Climate Council should actively participate in the work to develop the role of scientific panels and to develop collaboration between the scientific panels.	
Keywords	Saami people, climate changes, participation, scientific communities, traditions https://finto.fi/juho/en/	
Saami Climate Council	The task of the Saami Climate Council, established under the Climate Act, is to produce a knowledge base on climate change from the point of view of the Saami culture to the authorities and the Saami community for decision-making and to raise awareness of the impacts of climate change on the Saami culture. The Climate Council produces information that supports climate adaptation and mitigation in the Saami culture. The Saami Climate Council promotes the interaction between science and Saami traditional knowledge. The activities of the Climate Council are based on researched knowledge and Saami traditional knowledge.	
ISBN PDF:	978-952-65704-1-9	ISSN PDF:
Publication address:		DOI:

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. TULOKSET	2
2.1. Odotukset saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa kohtaan	2
2.2. Ilmastoneuvoston tutkimus- ja hanketoiminnan kehittäminen	4
2.3. Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden osallisuus	7
2.4. Tunnistetut haasteet ja kehittämistarpeet	11
2.4.1. Luottamus viranomaisia kohtaan	11
2.4.2. Luottamus tutkijoita kohtaan	12
2.4.3. Saamelaisten kielelliset oikeudet ja tiedon yhteistuotanto	13
2.4.4. Resurssit	14
2.4.5. Saamelaisen ilmastoneuvoston asema tiedepaneelina	15
3. YHTEENVETO	17
Lähteet	18
Liite 1 Työpajan menetelmät ja toteutus	20
Liite 2 Suostumuslomake	22
Liite 3 Palautelomake	25
Liite 4 Työpajan ohjelma	29

1. Johdanto

Saamelaisten ilmastoneuvoston PRESAAMI2- Saamelaisen ilmastoneuvoston tietopohjan kehittäminen – hanke järjesti työpajan saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille 21.11.2020⁴ Inarissa Työpajan päätavoitteena oli tuottaa tietoa yhdessä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden ja tiedeyhteisön kanssa ilmastonmuutoksen nykyisistä ja tulevista vaikutuksista saamelaiskulttuurille ja saamelaisten kotiseutualueelle Suomessa. Tämän osion tulokset esitetään erillisessä raportissa.¹ Työpajaan osallistui kahdeksan saamelaisen perinteisen tiedon haltijaa eri puolilta saamelaisten kotiseutualuetta. Työpajassa kuultiin perinteisen tiedon haltijoiden näkemyksiä saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnasta, ajatuksia siitä, miten saamelaisten perinteinen tieto tulisi huomioida saamelaisen ilmastoneuvoston työssä sekä ehdotuksia tutkimusaiheiksi. Tässä raportissa tuodaan esille työpajan tulokset saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan liittyen. Työpajan toteutuksessa ja raportoinnissa on noudatettu tiedon yhteistuotannon menetelmää (co-production of knowledge). Tiedon yhteistuotanto on tutkimussuunta, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa tiedeyhteisön ja tutkimusyhteisön vuorovaikutuksella. Alkuperäiskansoja koskevissa tutkimuksissa tiedon yhteistuotanto on noussut yhä keskeisemmäksi menetelmäksi erityisesti ilmastonmuutostutkimuksessa.²

Raportin tavoitteena on tukea ja kehittää saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa ja hanketointia.

¹ Näkkäläjärvi ym. 2025.

² Esim. Armitage ym. 2011; Harvey ym. 2021 ja Näkkäläjärvi & Juntunen 2023.

2. Tulokset

2.1. *Odotukset saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa kohtaan*

Saamelaisen ilmastoneuvoston tehtävänä on tuottaa tietopohjaa ilmastopolitiikan tueksi ilmastomuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille. Tietoisuus ilmastomuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille olivat laajasti tunnettuja työpajaan osallistuneiden keskuudessa: ilmastomuutoksen vaikutuksia saamelaiskulttuuriin on havaittu omakohtaisesti jo vuosikymmeniä. Tukea saamelaisille ilmastomuutokseen sopeutumisen tai sen hillintään ei ole osoitettu. Ilmastoneuvoston odotetaan muuttavan tilannetta. Ilmastoneuvostoa odotetaan vievän saamelaisen perinteisen tiedon ja tieteellisen tiedon tietopohjaa päättäjille sekä tuovan uutta tutkimustietoa saamelaisten perinteisen tiedon haltijoille hyödynnettäväksi heidän edunvalvonnassaan ja elinkoinoissa. Ilmastoneuvoston koettiin olevan elin, jonka kautta saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden tietotaito ja tarpeet tulevat huomioiduksi.

”Ilmastoneuvostoa tarvitaan, jotta pääsee vaikuttamaan.” Osallistuja C.

”Yksi tärkein asia on tutkimus ja vuorovaikutus. Että on virallinen taho, joka kerää meiltä tietoa. Jos tutkijoilla on esittää näyttöä, viranomainen uskoo paremmin. On tärkeää, että voi esittää viranomaisille, miten asia on.” Osallistuja D.

Työpajan osallistujat odottivat, että saamelaisen ilmastoneuvoston tuottamalla tiedolla ja esityksillä on konkreettista vaikutusta päättäjien ja viranomaisten päätöksentekoon ja ilmastotoimiin. Ilmastoneuvostolta odotetaan, että ilmastoneuvosto tekee tutkimustietoon ja saamelaiseen perinteiseen tietoon pohjautuen vaikuttavia konkreettisia esityksiä ja vaikutustenarviointia ilmastopolitiikan kehittämiseksi ja osallistuu ilmastopolitiikan suunnitteluun. Ilmastoneuvoston odotetaan analysoivan ja priorisoivan olemassa olevaan tutkimustiedon ja saamelaisen perinteiseen tietoon pohjautuen tärkeimmät kehittämiskohteet. Päättäjiltä ja viranomaisilta puolestaan odotetaan, että ilmastoneuvoston tekemät esitykset toimeenpannaan, eikä saamelaisen ilmastoneuvoston tuottamaa tietopohjaa sivuuteta.

”Minä odotan saamelaiselta ilmastoneuvostolta, että se voi tuottaa luotettavaa tutkimustietoa, mistä saamelaisyhteisö hyötyy. Että me hyödynemme siitä ja sana viedään eteenpäin päättäjille.” Osallistuja H.

”Odotamme että ilmastoneuvoston esittämät asiat tulisivat valtiovallassa ymmärretyksi ja ne ottaisivat esitykset tosissaan, ja saamelaisyhteisö saisi sille kuuluvan hyödyn.” Osallistuja B.

”Saamelaiseen ilmastoneuvoston toivon tuovan jatkuvuutta ja tuloksia päätöksenteoon. Ja että tutkimustulokset otettaisiin paremmin huomioon päätöksenteossa. Ilmastoneuvostolla tulee olla yhteys (saamelaisen) perinteisen tiedon haltijoihin.”
Osallistuja F.

Työpajan osallistujat painottivat, että saamelaisen ilmastoneuvoston tulee tehtävässään perustaa linjauksensa tieteelliseen tietoon ja saamelaiseen perinteiseen tietoon. Ilmastoneuvoston identiteetti yhtenä viidestä Suomen tiedepaneeleista on saamelaisille perinteisen tiedonhaltijoille hyvin selkeä. Saamelaiselta ilmastoneuvostolta odotetaan, että se toimii riippumattomasti, eikä osallistu puoluepoliittiseen vaikuttamiseen tai saamelaispoliittiseen toimintaan.

Ilmastoneuvostolta myös odotetaan, että se toimeenpanee saamelaisen perinteisen tiedon haltijoilta tulleita esityksiä. Työpajan palautteen perustella haastavin ja tärkein asia, jota ilmastoneuvostolta odotetaan, on konkreettisten, tieteellisellä tiedolla ja saamelaisten perinteisellä tiedolla perusteltujen ratkaisujen ja toimintojen luominen ja edistäminen, joilla voi hillitä ilmastomuutosta ja sopeutua siihen kulttuurisesti kestäväällä tavalla. Saamelaiselta ilmastoneuvostolta edellytetään uusia innovaatioita – ei siis nykytilan toteamista tai epäkohtien listaamista.

Työpajan jokaisessa teemakeskustelussa (liite 4) nousi esille saamelaisten perinteisten elinkeinojen merkitys koko saamen kansan, kulttuurin, kielen ja saamelaisten kotiseutualueen tulevaisuudelle, jonka toivottiin painottuvan ilmastoneuvoston työssä.³

Keskusteluun nousi ilmastomuutoshavaintojen seuraaminen ja raportointi. Karttapohjainen, mobiililaitteissa toimiva järjestelmä, jonne saamelaisen perinteisen tiedon haltijat voisivat ilmoittaa poikkeuksellisista olosuhteista tai ilmiöistä, tukisi ilmastomuutoksen vaikutusten seuranta. Tietoja voisi ilmoittaa myös viranomaiset ja tutkijat.

Jotta saamelainen ilmastoneuvosto voi tavoittaa saamelaisen perinteisen tiedon haltijat ja tuottaa tietoa yhteisesti, olisi tarpeen luoda saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden resurssien henkilöiden foorumi tai verkosto, johon saamelaisen perinteiseen tiedon haltijat voivat ilmoittautua osallistuessaan ilmastoneuvoston järjestämiin saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille tarkoitettuihin tilaisuuksiin ja kuulemisiin. Tämä foorumi voisi toimia tukena suunnitellussa tiedon yhteistuotannon periaatteen mukaisia saamelaisen ilmastoneuvoston hankkeita, ja foorumin tai verkoston kautta voitaisiin saada nopeasti palautetta ja näkemyksiä esimerkiksi valmistellessa saamelaisen ilmastoneuvoston lausuntoja ja kannanottoja. Foorumiin tai verkostoon

³ Näkkäläjärvi ym. 2025.

osallistuminen olisi vapaaehtoista ja siitä voisi erota. Foorumin toiminnan onnistumiselle on ratkaisevaa, että siihen osallistuisi riittävästi saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita kaikista saamen kieli- ja kulttuuriryhmistä sekä eri alueilta. Foorumille tai verkostolle tiedotettaisiin saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnasta ja ajankohtaisista julkaisuista. Foorumiin tai verkostoon osallistumisesta tulisi maksaa vuosittainen korvaus. Foorumi loisi edellytykset tiiviimpään ja epämuodolliseen yhteistyöhön saamelaisen ilmastoneuvoston ja saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden välillä ja helpottaisi saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille järjestettävien kuulemisten ja työpajojen järjestämistä. Foorumin tai verkoston perustaminen edellyttää tietosuojaselostetta ja tietosuojakysymysten käsittelemistä.

Tietolaatikko 1: Odotukset saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaa kohtaan:

Saamelaisen ilmastoneuvoston odotetaan toimivan:

- yleisen tietoisuuden lisäämiseksi ilmastonmuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille
- saamelaisten perinteisten elinkeinojen lainsäädännön ja tukijärjestelmän kehittämiseksi helpottamaan ilmastonmuutoksen sopeutumista ja hillintää
- konkreettisten toimenpiteiden ja ratkaisumallien luomiseksi viranomaisille ilmastonmuutokseen sopeutumisiksi ja sen hillitsemiseksi
- saamelaisille oikeudenmukaisen ilmastopolitiikan luomiseksi
- saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden ja tiedeyhteisön välisen yhteistyön tiivistämiseksi
- perinteisten saamelaiselinkeinojen tukijärjestelmän uudistamiseksi huomioimaan saamelaisten perinteisen tiedon ja ilmastonmuutoksen
- raportointijärjestelmän luomiseksi, johon saamelaisen perinteiden tiedon haltijat voivat ilmoittaa poikkeuksellisista olosuhteista ja ilmastomuutoshavainnoista

2.2. Ilmastoneuvoston tutkimus- ja hanketoiminnan kehittäminen

Eettistä ja laadukasta tutkimusta saamelaiskulttuurista ja siihen vaikuttavista muutostekijöistä pidettiin tärkeänä, koska tutkimustuloksilla voidaan vaikuttaa päätöksentekoon. Osallistujat kokivat, että saamelaisten perinteisen tiedon haltijoiden tietoa ei nykyisin huomioida päätöksenteossa, ja vain tutkitulla tiedolla on merkitystä viranomaisille. Myös aikaisemmat tutkimustulokset tukevat näitä näkemystä.⁴ Työpajassa nousi esille, että myös tiedeyhteisö tarvitsee saamelaisten perinteistä tietoa, jotta tiedeyhteisö pystyy ymmärtämään, miten ilmastonmuutos vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, saamelaisiin perinteisiin elinkeinoihin, elinympäristöön ja elinolosuhteisiin. Saamelaiset perinteisen tiedon haltijat liikkuvat omilla

⁴ Näkkäläjärvi ym. 2020; Näkkäläjärvi & Juntunen 2023.

nautinta-alueillaan vuodessa 280–340 päivää eri olosuhteissa ja vuodenajoissa. Alueet kattavat jopa satoja neliökilometrejä. Olosuhteiden muutokset ja niiden vaikutukset havaitaan hyvin tarkasti ja nopeasti, koska alue tunnetaan tarkasti.

Työpajan osallistujat tunsivat keskeiset tutkimustulokset erityisesti porojen laidunnukseen, laiduninventointeihin ja ilmastonmuutokseen hillintään liittyen⁵. Myös aikaisemmat tutkimustulokset tukevat tätä havaintoa.⁶

Työpajassa keskusteltiin, minkälaista tutkimusta olisi tarvetta tehdä ilmastoneuvoston tehtäväkenttään liittyen ja millaisia tietotarpeita saamelaisen perinteisen tiedon haltijoilla on.

”Mielenkiintoista olisi tutkia ilmastonmuutokseen sopeutumista ja niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat tulevaisuuteen ja mikä on kulttuurin siirtäjien rooli. Miten perinteinen tieto ja taito sopeutuu ilmastonmuutokseen ja miten se toimia apuna sopeutumisessa? Esimerkiksi miten duodji (saamen käsityö) voi sopeutua ja duodjia voisi käyttää ilmastonmuutoksen sopeutumisessa?” Osallistuja H.

”Tutkimusta tulee tehdä saamelaisten ehdolla ja tulee kuulla saamelaisia.” Osallistuja C.

”Pitää tutkia ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja tehdä skenaarioita, miten vaikuttaa poronhoitoon ja saamelaiskulttuuriin. On tärkeää tutkia ja tehdä yhteistyötä saamelaisten kanssa. Poronhoidossa tulee olla suora yhteys siitoihin paliskuntien lisäksi.” Osallistuja F.

”Meidän näkökulmastamme tekojärvet on meri, ovat tuoneen laajoja muutoksia. Olisi mielenkiintoista nähdä ja tutkia tekojärvien vaikutus alueen ilmastoon ja olosuhteisiin. Olisi hyvä tutkia Inarijärveä ja tekojärviä, miten ilmastonmuutos vaikuttaa, ja miten ne vaikuttaa ilmastoon, on samalaisia elementtejä.” Osallistuja H.

Lisäksi työpajassa nousi esille ilmastoneuvoston varsinaisen tehtäväkentän ulkopuolelta tutkimusaiheiksi poronhoitajien ammattiterveys, saamelaisten terveys ja hyvinvointi sekä Naton vaikutukset. Esitettiin tutkittavaksi Naton sotaharjoituksen vaikutuksia saamelaiskulttuurille ja Naton toiminnan laajempia vaikutuksia saamelaisten kotiseutualueen olosuhteisiin, turvallisuuteen, maankäyttöön ja alueen tulevaan käyttöön. Naton läsnäolo on osittain

⁵ Keskustelussa nousi esille mm. tutkimustuloksia seuraavista julkaisuista: Näkkäläjärvi ym. 2020; Cohen ym. 2013; Käyhkö & Hortskotte 2017; Kumpula ym. 2019 ja Kaarlejärvi ym. 2019.

⁶ Näkkäläjärvi ym. 2020 ja Näkkäläjärvi & Juntunen 2023.

ilmastonmuutoksen ja geopoliittisen tilanteen yhteisvaikutusta ja sotilaallisen läsnäolon voidaan arvioida lisääntyvän arktisella alueella myös Koillisväylän ympärivuotisen avautumisen johdosta.

Tietolaatikko 2: Työpajan tutkimus- ja hankeideoita saamelaiselle ilmastoneuvostolle

Tutkimus- ja hankeideat:

- ilmastonmuutoksen nykyiset ja ennakoidut vaikutukset sään ääri-ilmiöihin, myrskyihin sekä vesisateeseen talvella saamelaisten kotiseutualueella
- ilmastonmuutoksen tuomat ympäristövaikutukset saamelaisten kotiseutualueelle
- ilmastonmuutoksen terveys- ja hyvinvointivaikutukset saamelaisille
- ilmastonmuutoksen kulttuuriset vaikutukset saamelaiskulttuurille
- perinteisten saamelaiselinkeinojen sopeutuminen ilmastonmuutokseen
- ilmastonmuutoksen vaikutukset saamelaiseen kalastuskulttuuriin
- ilmastonmuutoksen tulevat vaikutukset saamelaiskulttuurille ja saamelaisten kotiseutualueelle
- ilmastonmuutoksen vaikutusten seuranta
- ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen taloudelliset vaikutukset saamelaiskulttuurille
- ilmastonmuutos ja suurten järvien paikallisilmasto (Inarijärvi, Lokka ja Porttipahta, Guolasjärvi)
- saamelaisten perinteisiä elinkeinoja koskevan lainsäädännön ja hallinnon uudistustarpeiden selvittäminen vastaamaan ilmastonmuutoksen tuomia haasteita
- saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuus ilmastonmuutoksessa
- vihreä siirtymä ja vihreä kolonialismi saamelaisten kotiseutualueella

Työpajassa yksi keskeinen keskusteluteema oli, miten perinteisen tiedon siirtyminen voidaan turvata ja miten tukea nuoria saamelaissukupolvia kohtaamaan ilmastonmuutoksen tuomia haasteita sekä perinteisten elinkeinojen poikkeustilanteita. Saamelaiselta ilmastoneuvostolta odotetaan ratkaisuja perinteisen tiedon turvaamiseen ilmastonmuutoksessa. Saamelaisen perinteisen tiedon turvaaminen ja siirtyminen ovat saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnan ja jatkuvuuden edellytys. Keskusteluun nousi hankeidea, jonka voisi toteuttaa mahdollisesti myös muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä.

”Nuoria saattaa kiinnostaa perinteinen tieto ja vanhojen opit, mutta eivät kehtaa kysyä, on sosiaalinen paine. Se onkin kysymys, miten saisi tiedot siirrettyä nuorille. Pitäisi käyttää samoja keinoja missä nuoret nyt ovat. Että olisi henkilöitä, jotka voivat neuvoa ja tukea. Tulisi olla sellaisia tietoisuuksia nuorille, opetusta ja oppia eri

teemoista nuorille. Olisi hyvin käytännönläheisiä vinkkejä, olisi nuorille helpommin lähestyttävämpää. Tämä olisi yksi selviytymismahdollisuus. Se (perinteinen tieto) kiinnostaisi nuoria, mutta ongelmana on, että miten estetään, että tieto ei lähde leviämään netissä ympäri maailmaan. Pitäisi rajata, että pääsy vain saamelaisilla.” Informantti H.

Saamelaisen ilmastoneuvoston tulisi luoda ”*perinteisen tiedon resurssipankki, jossa ikäihmiset ovat informantteina ilmastonmuutoksen sopeutumisen kontekstissa. Estää sulautumista, lisää tietoa. Vahvistaa omaa tietoa, itsetuntoa, oppimista. Valitaan tietyt aiheet, joihin perinteisen tiedon haltijat antavat oman oppinsa, kommenttinsa.*” (palautelomake, avoin kysymys)

Tällainen tietopankki, resurssipankki, jossa olisi tietoa saamelaisyhteisölle esimerkiksi perinteisten elinkeinojen harjoittamisesta ja tietoa siitä, miten vanhemmat saamelaissukupolvet ovat toimineet ja ratkaisseet kohtaamansa haasteet, tukisi sekä perinteisen tiedon säilymistä että sopeutumista ilmastonmuutokseen. Työpajassa tuli esille, että saamelaisten kotiseutualueella on ollut ennenkin poikkeuksellisia olosuhteita, kuten lämpimiä jaksoja ja katovuosia poronhoidossa, joista on selviydytty. Nämä kokemukset voisivat luoda uskoa omaan pärjäämiseen ja tukea nuorille selvitä heidän kohtaamistaan haasteista. Saamelaisella ilmastoneuvostolla on tehtävänä tuottaa tietopohjaa ilmastonmuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille ja tukea saamelaisten sopeutumista ilmastonmuutokseen⁷, ja esitys voisi olla yksi keino tuottaa saamelaisyhteisön tarvitsemaa tietoa. Saamelaisella ilmastoneuvostolla on ikään kuin kaksoisrooli: toimia tiedontuottajana sekä viranomaisille että päättäjille, mutta vastata myös saamelaisyhteisön tietotarpeisiin ja tällainen tietopankki palvelisi saamelaisyhteisön tietotarpeita. Erilaisten perinteisen tiedon tietopankkien perustamista on esitetty myös aikaisemmissa tutkimusraporteissa.⁸ Tällaisen tietopankin suunnittelu ja pilotointi soveltuisi saamelaisen ilmastoneuvoston hankkeeksi.

2.3. Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden osallisuus

Saamelaisessa ilmastoneuvostossa saamelainen perinteinen tieto on tasa-arvoisena tiedeyhteisön tuottaman tiedon rinnalla. Jotta saamelainen perinteinen tieto voi aidosti olla tasa-arvoisena, pitää olla keinoja ja menetelmiä sille, miten saamelaisen perinteisen tiedon haltijat

⁷ Valtioneuvoston asetus saamelaisesta ilmastoneuvostosta, 1§.

⁸ Ympäristöministeriö 2011 ja Näkkäläjärvi ym. 2020.

saadaan mukaan saamelaisen ilmastoneuvoston työhön eettisesti ja saamelaisen perinteisen tiedon omistajuutta kunnioittaen.

”Vanhoja ihmisiä pitäisi kuulla. Perinteisen tiedon haltijoita tulee kuulla jatkuvasti, niitä, jotka ovat eläneet täällä, ja kysyä nuoriltakin, miten he näkevät tulevaisuuden. Pitäisi kerätä tietoa siitä, miten he ovat kokeneet muutoksen.” Osallistuja A

”Saamelaisen ilmastoneuvoston tulisi tehdä yhteistyötä perinteisen tiedon haltijoiden kanssa haastatteluilla, työpajoilla ja perinteisen tiedon haltijoiden kuulemisella.” Osallistuja B.

Työpajan yksi keskeinen tulos oli, että saamelaista yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta tukevia sekä vertaistukea tarjoavia tapahtumia ja työpajoja on tarve järjestää ja niitä pidetään tärkeinä. Perinteisen tiedon haltijoita tulee osallistaa eri menetelmillä. Erityiseen tärkeää on, että eri puolilta tulevat saamelaisen perinteisen tiedon haltijat tapaavat toisiaan ja tapaavat myös tutkijoita sekä virallisesti että epämuodollisesti, koska se lisää luottamusta ja luo turvallista ilmapiiriä. Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita ei kuitenkaan ole helppo saada kootuksi samaan tilaisuuteen. Työpajassa tuotiin esille, että poronhoidon harjoittaminen on hyvin epävarmaa, olosuhteet voivat muuttua nopeasti, joihin poronhoitajan tulee vastata, eikä aikataulua voi suunnitella etukäteen. Poronhoitajat kohtaavat merkittävästi stressiä ja painetta, eikä aikaa ja mahdollisuuksia ylimääräiseen toimintaan juuri ole. Saamelaisten kotiseutualueen pitkät etäisyydet asettavat omat haasteensa, koska matkustaminen vie huomattavasti aikaa ja lyhtykin työpaja voi vaatia kahden työpäivän matkustamista. Myös hankkeilla on aikataulurajoitteensa. Perinteisen tiedon haltijoita olisi helpompi ajallisesti koota saman alueen edustajien työpajoihin, mutta vuorovaikutus eri alueiden välisten perinteisen tiedon haltijoiden välille jäisi puuttumaan. Osallistamistilaisuuksia tulisi järjestääkin riittävän usein ja eri vuodenaikoina, jotta osallistujia voitaisiin saada eri alueilta ja eri elinkeinoryhmistä.

Tietolaatikko 3: Saamelaisen perinteisen tiedon haltioiden osallisuus

Osallistujat nostivat esille teemoja palautelomakkeessa ja työpajassa, joiden avulla perinteisen tiedon haltijoita tulisi osallistuttaa saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnassa:

- järjestää työpajoja saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille eri teemoista säännöllisesti (vuosittain) ja ottaa työpajan tulokset huomioon toiminnassaan
- ilmastoneuvoston tulee kartoittaa alueellisia tarpeita ja haasteita kuulemalla saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita
- kutsua perinteisen tiedon haltijoita kuultavaksi saamelaisen ilmastoneuvoston kokouksiin
- suunnitella ja toteuttaa tutkimushankkeita yhdessä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden kanssa
- järjestää epämuodollisia keskustelutilaisuuksia saamelaisten perinteisten tiedon haltijoiden kanssa saamelaisten kotiseutualueella

Saamelainen ilmastoneuvosto on uusi toimielin, ja on tärkeä saada sen toiminta vakiinnutettua ja saada toiminnalle luottamus saamelaisyhteisöltä, tiedeyhteisöltä ja viranomaisilta. Tämä voidaan saavuttaa tekemällä eettistä, vaikuttavaa ja laadukasta tiedon yhteistuotantoa perinteisen tiedon haltijoiden kanssa aina hankkeen suunnittelusta lähtien ja tekemällä konkreettisia ja toimivia tutkittuun tietoon ja saamelaiseen perinteeseen tietoon pohjautuvia toimenpide-esityksiä.

Osa saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden vuorovaikutustilanteista voitaisiin järjestää saamelaiskulttuurille läheisemmällä ja luonnollisemmalla tavalla ilman tietokoneita ja kokoushuoneita esimerkiksi laavussa tai saamelaisille kulttuurisesti tärkeässä/merkityksellisessä ympäristössä.

Seuraavassa tietolaatikossa on tuotu esille keskeisiä kriteerejä, miten tiedon yhteistuotanto ja perinteisen tiedon haltijoiden osallisuus voidaan turvata saamelaisen ilmastoneuvoston hankkeen kehittämistoiminnassa.⁹

⁹ Muokattu Näkkäläjärvi & Juntunen 2023, kuva 7 pohjalta.

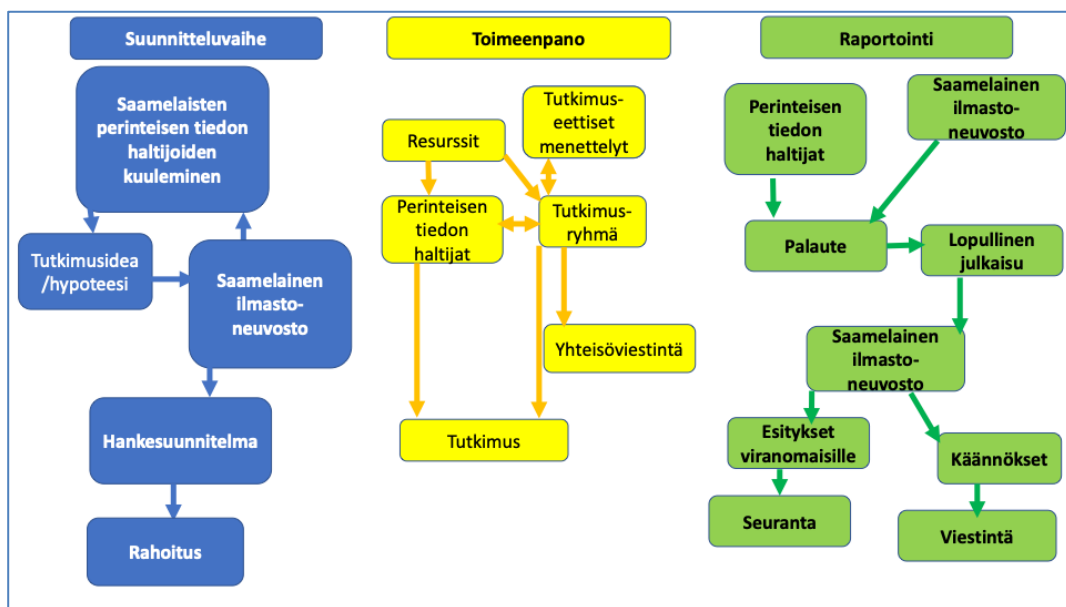
Tietolaatikko 4: Tiedon yhteistuotanto saamelaisessa ilmastoneuvostossa

Tiedon yhteistuotannon lähtökohtia:

- Tutkimustarve määritelty yhdessä perinteisen tiedon haltijoiden kanssa
- Tutkimustiimissä mukana saamen kielen ja kulttuurin asiantuntemusta
- Saamelainen perinteinen tieto tasa-arvoinen tieteellisen tiedon rinnalla
- Saamelaisen perinteisen tiedon omistajuus säilyy sen haltijoilla
- Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoilla valta rajoittaa tiedon jatkokäyttöä
- Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita ei kohdella resursseina, vaan heille on korvattava heidän käyttämänsä aika
- Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoilta kerättyä aineistoa kunnioitetaan – aineisto analysoidaan ja yhdistetään tieteelliseen tietoon, minkä pohjalta tehdään johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia
- Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita tiedotetaan tutkimustuloksista
- Tutkimusryhmä on käytettävissä myös hankkeen jälkeen yhteydenottoihin

Ehkä tehokkain tapa varmistaa, että saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita saadaan osallistutettua saamelaisen ilmastoneuvoston työhön on se, että ilmastoneuvosto näyttää toiminnallaan olevan perinteisen tiedon haltijoiden luottamuksen arvoinen ja toimeenpanee mahdollisuuksien mukaan saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden esityksiä ja tuottaa tietoa eettisesti yhdessä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden kanssa. Kuvassa 1 on tutkimuskirjallisuuteen ja työpajan tuloksiin pohjautuva kaaviokuva mahdollisesta tiedon yhteistuotannosta saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnassa.

Kuva 1 Tiedon yhteistuotanto saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnassa

2.4. Tunnistetut haasteet ja kehittämistarpeet

Työpajassa keskusteltiin myös siitä, kokevatko saamelaisen perinteisen tiedon haltijat voivansa luottaa viranomaisiin ja tutkijoihin. Tämä nousi keskusteluun, koska luottamuksella viranomaisia ja tutkijoita kohtaan voidaan myös arvioida, miten saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden tietoa arvostetaan ja huomioidaan sekä voidaan arvioida oikeudenmukaisuuden toteutumista.

2.4.1. Luottamus viranomaisia kohtaan

Työpajassa tiedusteltiin osallistujien näkemyksiä siitä, luottavatko he viranomaisiin. Yksikään osallistuja ei luottanut täysin viranomaisiin ilmastonmuutos-, saamelais- ja poronhoitoasioissa. Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessia valmistelleen kuulemisraportin mukaan saamelaiset eivät luota Suomen valtioon ja heillä on vahva epäluottamus valtion alkuperäiskanssapolitiikkaan.¹⁰ Vastaavia tuloksia havaittu myös Ruotsissa. Saamelaisissa poronhoitoyhteisöissä on enemmän epäluottamusta yhteiskuntaa kohtaan kuin muussa väestössä¹¹. Työpajassa ei tiedusteltu epäluottamuksen taustalla vaikuttavia tekijöitä, mutta tutkimustiedon perusteella taustalla voi olla saamelaisten kokema kohtelu Suomen valtion taholta, suomalaistamispolitiikka¹², lappologinen tutkimusperinne¹³, lainsäädännön epäkohdat, saamelaisten asema Suomessa sekä vastakkainasettelu poronhoidon ja muiden taloudellisten intressien ja maankäyttömuotojen välillä sekä saamelaisten kokema rasismi ja syrjintä.¹⁴ Työpajassa nousi esille myös turhautuminen siihen, että saamelaisten oikeusasemaa parantavat lainsäädäntöhankkeet eivät etene eduskunnassa.

”Meidän näkemykset ei kuulu viranomaisissa, raha puhuu. En luota täysin viranomaisten päätöksiin ilmastonmuutosasioissa ja niiden näkemyksiin siitä, miten ilmastonmuutos vaikuttaa poronhoitoon.” Osallistuja F.

”Viranomaisiin ei voi aina luottaa. Päätökset menee ylemmälle tasolle, ja varsinkin poronhoitoasioissa saamelaisten ääntä ei kuulla, luottamus on aika heikkoa” Osallistuja B.

¹⁰ Juuso 2018, 201.

¹¹ Gerdner & Carlson 2020

¹² Juuso 2018.

¹³ Näkkäläjärvi & Juntunen 2023

¹⁴ San Sebastian ym. 2024; Heikkilä ym. 2019

”Viranomaiset, luotan vähän viranomaisiin. Poronhoitoviranomaisiin, en niihin oikein luota. Ei ole hyvä vuorovaikutus.” Osallistuja A.

”En luota viranomaisiin ilmastonmuutos- ja poronhoitoasioissa.” Osallistuja H.

”Minusta olisi tärkeää, että tutkijat ja päättäjät kuulisivat saamelaisia päätöksenteossa. Meillä on tieto ja taito olla luonnossa ja tiedämme, miten siellä tulee liikkua, että emme pilaa sitä. Siten vahvistuisi luottamus.” Osallistuja G.

Työpajan osallistujien yksiselitteiset näkemykset kumpuavat heidän ja heidän yhteisönsä kokemuksista viranomaisten kanssa. Parhaillaan käynnissä olevalta saamelaisten totuus- ja sovintokomission¹⁵ työltä odotetaan osaltaan ratkaisuja Suomen valtion ja saamelaisten välisen suhteen kehittämiseksi. Saamelaisten perinteisen tiedon haltijat kokevat, että heidän asiantunteuksensa ja kokemuksensa sivuutetaan heitä koskevien asioiden käsittelyssä ja heitä koskevia päätöksiä tehdään puutteelliseen, jopa virheelliseen tietopohjaan pohjautuen. Saamelaisten tietotaitoa ei koeta arvostettavan viranomaisissa ja päättäjissä. Päätöksenteon koetaan olevan erillinen sitä todellisuudesta, jossa saamelaiset elävät, eikä tätä todellisuutta haluta/pysytä viranomaistoiminnassa ymmärtämään. Työpajan osallistujien näkemyksien perustella saamelaisen perinteisen tiedon haltijat haluavat, että heitä ja heidän elinkeinojaan koskevat päätökset tulee tehdä tieteelliseen tietoon ja saamelaiseen perinteiseen tietoon perustuen turvaten saamelaisten perinteisen tiedonhaltijoiden osallisuuden. Työpajan tulosten perusteella päätöksenteon tulee perustua vankkaan tietopohjaan ja yksityiskohtaiseen vaikutustenarviointiin, eli nykyisten ja tulevien vaikutusten mallintamiseen ja ymmärtämiseen alueellisesti ja elinkeinollisesti. Tämä lisäisi luottamusta viranomaisia ja päättäjiä kohtaan.

2.4.2. Luottamus tutkijoita kohtaan

Osallistujilta kysyttiin työpajasta näkemyksiä siitä, voiko tutkijoihin luottaa. Kysymyksellä pyrittiin selvittämään samanaikaisesti osallistujien kokemuksia tutkimuksesta ja näkemyksiä tutkimuksen merkityksistä. Aineiston perusteella luottamusta poronhoitotutkijoihin ei ole, eikä luottamus muutenkaan tutkimukseen ole varauksetonta. Edellytyksenä on eettinen tutkimus ja aito vuorovaikutus saamelaisyhteisön kanssa, jotta tutkijoihin voi luottaa. Työpajan havainnot tukevat aikaisempia tutkimustuloksia.¹⁶

¹⁵ Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio 2024.

¹⁶ Näkkäläjärvi & Juntunen 2023.

”Tutkijoihin täytyy luottaa. Poronhoitotutkijoiden tieto ei aina ole oikea, puuttuu usein saamelainen tieto.” Osallistuja B.

”Sama on vähän tutkimuksessa (epäluottamus), poronhoitotutkimuksessa tahtoo olla ministeriön intressit tärkeämmät kuin poronhoidon. Jos maaresursseja tarvitaan muuhun käyttöön, sitä tutkitaan, mutta ei aleta rahoittamaan sitä, mikä poronhoidolle on tärkeää.” Osallistuja F.

Tutkimusrahoitus on keskeinen kysymys, kun pohditaan tutkimuksen luotettavuutta, hyödyllisyyttä ja myös tutkimusyhteisön osallisuutta. Aikaisempien tutkimustulosten perusteella saamelaisyhteisön parissa ei ole tehty aina tutkimusta, joka olisi hyödyttänyt saamelaisia tai yhteiskuntaa.¹⁷ Tutkimustarpeen määrittää laajemmissa tutkimushankkeissa rahoittajat ja tutkijat itse, eikä saamelaisyhteisöä koskevissa tutkimushankkeissa saamelaisyhteisön tarpeet, ellei tutkimustiimi ole suunnitellut tutkimushanketta yhdessä saamelaisyhteisön kanssa.

”Luotan tutkijoihin, jos he aidosti kuulevat kohderyhmää. Silloin luotan. Ja jos tutkimus on eettisesti tehty. Luotan tutkijoihin, jos ne huomioivat saamelaisen tiedon ja kokemuksen.” Osallistuja H.

Saamelaisen ilmastoneuvoston kannalta keskeistä on, että saamelaisyhteisö näkee heitä koskevan ja heihin vaikuttavan tutkimuksen merkityksen ja tarpeellisuuden, mutta tutkimuksen tulee perustua aitoon tiedon yhteistuotantoon. Saamelaisella ilmastoneuvostolla on mahdollisuus omassa hankerahoituksessaan huolehtia siitä, että hankkeiden suunnittelu perustuu sekä saamelaiseen perinteiseen tietoon että tieteelliseen tietoon ja luoda toimintamalli tiedon yhteistuotannosta, ja PRESAAMI2-hankkeen menetelmät voivat toimia tällaisen toimintamallin tukena (liite 1).

2.4.3. Saamelaisten kielelliset oikeudet ja tiedon yhteistuotanto

Saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnassa saamen kielellä on keskeinen rooli ja saamen kieli itsessään pitää sisällään perinteistä tietoa erityisesti elinkeinoihin ja ympäristöön liittyvässä erityisterminologiassa. Työpaja järjestettiin suomeksi. Tähän vaikutti hankkeen resurssit, koska tulkkauksen järjestäminen kolmelle saamen kielelle ei ollut taloudellisesti mahdollista, mutta myös tutkimukselliset syyt. Työpajaan haluttiin kutsua perinteisen tiedon haltijoita eri alueilta ja kieli- ja kulttuuriryhmistä ja luoda luonnollista vuorovaikutusta ja keskustelua eri puolilta tulevien saamelaisten ja tutkijoiden välillä. Työpajassa oli havaittavissa, että tämä onnistui – yksi toi

¹⁷ Näkkäläjärvi & Juntunen 2023.

esille oman havaintonsa ja toinen eri alueelta oleva perinteisen tiedon haltija toi esille, että niin se on meilläkin tai että meillä ei ole tätä muutosta havaittu. Ja tutkijat puolestaan pystyivät tuomaan esille, että myös tutkimusnäyttö tukee tätä havaintoa tai vastaavasti, että tämä on uusi tieto tutkijoille. Eli keskustelu oli avoin ja vuorovaikutteinen, mikä ei onnistu tulkkauksen kautta tapahtuvan kommunikoinnin avulla, koska spontaanius ja keskustelun ”rönsyileminen” ei ole silloin mahdollista, ja tulkkausta kuunnellessa henkilö voi unohtaa mitä oli sanomassa. Tulkkaus luo myös virallisuunteisen ilmapiirin ja etäännyttää keskustelijat, koska osallistujat kuuntelevat toisiaan tulkin äänen välityksellä, ei kuullen toistensa äänenpainoja yhdistettynä ilmaisiin, intonaatioon, naurahduksiin ja hymähdyksiin. Juuri tästä vapaasta, spontaanista keskustelusta syntyi työpajassa uusia ideoita ja konkreettisia esityksiä siitä, millaisten asioiden parissa ilmastoneuvoston tulisi toimia ja tutkia.

Mutta samanaikaisesti on huomioitava, että saamen kielessä olevaa tietoa on vaikea kääntää suoraan suomeksi ja keskustelu vieraalla kielellä ei ole niin luontevaa kuin se olisi omalla äidinkielenkielellään. Työpajaan osallistuneista osa koki, että olisi halunnut puhua saameksi ja olisi saanut tuotua näkemyksensä paremmin esille saameksi.

Saamelaisen ilmastoneuvoston työssä saamen kieli on virallinen lausuntokieli¹⁸ ja ilmastoneuvoston kokouksissa on tulkkaus pohjoissaamen ja suomen välillä. Saamelaisten ilmastoneuvoston hankkeissa ja rahoituksessa tulee ratkaista, miten saamen kielten kulttuurinen tieto ja kielelliset oikeudet, vuorovaikutus eri kieli- ja kulttuuriryhmistä olevien saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden kesken sekä tiedon yhteistuotanto tiedeyhteisön kanssa voi toteutua. Yksi mahdollinen keino olisi hybridimalli, jossa järjestettäisiin vastaavia työpajoja kuin PRESAAMI2-hankkeessa sekä saamenkielisiä teematyöpajoja, joihin osallistuu vain kieltä osaavat saamelaisen perinteisen tiedon haltijat ja tutkijat ja/tai ilmastoneuvoston saamelaisen perinteisen tiedon edustajat. Tämä malli vaatii lisäresursseja työpajojen järjestämiseen sekä työpajojen tulosten purkuun ja kääntämiseen suomen kielelle.

2.4.4. Resurssit

Tutkimusrahoituksessa perinteisen tiedon haltijoiden panoksen resursointi riippuu hanketoimijoista, koska tutkimusrahoittajat eivät sitä edellytä. Saamelaisen ilmastoneuvoston hankerahoitus on rajallinen, ja suunnattu ensisijaisesti tutkimus- ja henkilöstökulujen kattamiseen. Hanketoiminnan resursoinnissa on huomioitava paremmin pitkät etäisyydet ja resurssit

¹⁸ Valtioneuvoston asetus saamelaisesta ilmastoneuvostosta, 4 §.

saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden osallistamiseksi. Saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnassa saamelainen perinteinen tieto on tasa-arvoinen tieteellisen tiedon rinnalla, ja olisi epäeettistä olettaa, että perinteisen tiedon haltijoiden tulee osallistua tutkimushankkeisiin ilman taloudellista korvausta. Tiedon yhteistuotanto tarkoittaa myös tasa-arvoista tutkimusasetelmaa.

Ilmastomuutoksesta on tärkeä saada tietoa saamen kielellä, tukien saamen kielen kehitystä ja opetusta ja tutkimusta. Ilmastoneuvoston hankerahoitus ei ole mitoitettu huomioimaan saamenkielisen tiedotuksen ja raportoinnin tarpeita. Saamelaisen ilmastoneuvoston hankerahoituksessa tulee huomioida tutkimushankkeen toteuttaminen saamelaisten kotiseutualueen olosuhteissa, saamenkielisessä toimintaympäristössä, perinteisen tiedon haltijoiden tiedon omistajuus ja tutkimusasetelman eettisyys sekä huolehtien riittävästä korvauksista saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille.

PRESAAMI2-työpajan kokemusten perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- Ilmastoneuvoston nykyisen hanketoiminnan resursseilla ei voi toteuttaa hanketta usealla eri kielellä ja hanketoiminnan resurssitasoa tulisi täten nostaa.
- Tiedon yhteistuotannon varmistamiseksi sekä tutkijoilla että perinteisen tiedon haltijoilla eri puolilta saamelaisten kotiseutualuetta tulee olla yhteinen kommunikaatiokieli
- Tiedonkeruun tueksi ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tulee järjestää yhteisten työpajojen lisäksi teematyöpajoja eri saamen kieliryhmistä tuleville saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille, joihin osallistuu vaan kyseistä kieltä osaavat tutkijat ja ilmastoneuvoston saamelaisen perinteisen tiedon haltijat luonnollisen vuorovaikutuksen varmistamiseksi.

2.4.5. Saamelaisen ilmastoneuvoston asema tiedepaneelina

Suomessa on yhteensä viisi tiedepaneelia: ilmastopaneeli, luontopaneeli, kestävyyspaneeli, metsäbiotalouden tiedepaneeli ja saamelainen ilmastoneuvosto. Tiedepaneelien asemat ovat erilaisia: ilmasto- ja luontopaneeli sekä saamelainen ilmastoneuvosto ovat lakeihin ja asetuksiin perustuvat, kestävyys- ja metsä- ja biotalouden paneelit asetetaan ilman säädöspohjaa. Valtioneuvoston kanslian tilaamassa selvityksessä on selvitetty muiden tiedepaneelien paitsi saamelaisen ilmastoneuvoston asemaa ja roolia hallituksen työn tukena ja kehittämistarpeita. Selvityksessä mm. esitetään, että kaikki tiedepaneelit asetettaisiin samanaikaisesti ja yhtä

pitkiksi toimikausiksi. Tiedepaneelien yhteistyötä tulisi tiivistää ja resursointia yhdenmukaistaa. Yhdeksi kehittämiskohteeksi on esitetty tiedepaneelien sihteeristön vakinaistamista ja kokoamista valtioneuvoston kanslian yhteyteen. Tiedepaneelien toimintaa ja vaikuttavuutta tulisi myös arvioida säännöllisesti.¹⁹

Saamelaisen ilmastoneuvoston toiminta lainsäädäntöön pohjautuvana saamelaista perinteistä tietoa ja tieteellistä tietoa yhdistävänä tiedepaneelina liittyy keskeisesti kaikkien tiedepaneelien toimintaan. Ilmastoneuvoston tietopohjan ja vaikuttavuuden kehittämiseksi yhteistyö eri tiedepaneelien kanssa on välttämätöntä. Ilmastoneuvoston tulee osallistua aktiivisesti hallinnolliseen ja lainsäädännölliseen työhön tiedepaneelien toiminnan kehittämiseksi, ottaen huomioon saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden tarpeet. Eri tiedepaneelien toimikausien yhdenmukaistaminen toisi synergiaetuja. Perinteisen tiedon haltijoiden työpajan tulosten perusteella myös saamelaisen perinteisen tiedon haltijoilla on vahva tuki saamelaisen ilmastoneuvoston profiilin vahvistamiseen yhtenä tiedepaneeleista.

¹⁹ Backman 2024, 40–44.

3. Yhteenveto

Raportti kokoaa yhteen työpajan keskeiset havainnot ja esitykset saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnan kehittämiseksi. Keskeiset esitykset on koottu tietolaatikoin tekstin yhteyteen. Raportissa ei esitetä, mitkä työpajan ehdotukset tulisi toimeenpanna, mutta esittää saamelaisen ilmastoneuvoston harkittavaksi ja priorisoitavaksi toiminnassaan työpajan keskeisiä ehdotuksia. Työpajan tulosten perusteella saamelaiselta ilmastoneuvostolta odotetaan paljon, ja sen odotetaan tuovan muutosta päätöksentekoon ja laajemminkin tutkimuskenttään, ja luovan edellytyksiä aidolle tiedon yhteistuotannolle. Saamelaisen perinteisen tiedon haltijoilla on kiinnostusta ja valmiutta osallistua ilmastoneuvoston hankkeisiin ja sen järjestämiin tilaisuuksiin. Saamelaisen ilmastoneuvoston työ nähtiin hyvin tärkeänä, ja suurena haasteena ilmastoneuvostolle onkin olla tämän luottamuksen arvoinen.

Ilmastoneuvoston aseman, luottamuksen rakentamisen ja yhteistyön kehittämiseksi saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden kanssa on välttämätöntä, että saamelainen ilmastoneuvosto pohtii, miten se voi toimeenpanna saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden esityksiä toiminnassaan ja priorisoi, mitä esityksiä se ryhtyisi toimeenpanemaan ensimmäiseksi. Luottamuksen ja vuorovaikutuksen kehittämiseksi esitetään, että vuonna 2025 aloitetaan toimeenpanemaan vähintään yhtä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden esittämää hanketta sekä vähintään yhtä saamelaiselle ilmastoneuvostolle esitettyä muuta toimenpide-esitystä.

Saamelaisen ilmastoneuvoston tulee osallistua aktiivisesti tiedepaneelien aseman ja tehtävien kehittämistyöhön ja tiedepaneelien väliseen yhteistyöhön ja tuoda oma näkemyksensä tiedepaneelien toiminnan kehittämiseksi.

Kiitokset

Kirjoittajat kiittävät saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita, jotka osallistuivat hankkeen työpajaan.

Rahoitus

Hanke on toteutettu ympäristöministeriön hankerahoituksella.

Lähteet

Armitage D., Berkes F., Dale A. ym. 2011. Co-management and the co-production of knowledge: Learning to adapt in Canada's Arctic. 21:995–1004. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.04.006>

Backman, J. 2024. Tiedepaneelit hallituksen työn tukena ja hallitusohjelman toimeenpanossa: Ilmasto-paneeli, luontopaneeli, kestävyyspaneeli ja metsäbiotalouden tiedepaneeli. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2024:3. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-199-5>

Cohen, J., Pulliainen, J., Ménard, C.B., Johansen, B., Oksanen, L., Luojus, K. & Ikonen, J. 2013. Effect of reindeer grazing on snowmelt, albedo and energy balance based on satellite data analyses. Remote Sensing of Environment, vol. 135, pp. 107–117. <https://doi.org/10.1016/j.rse.2013.03.029>

Gerdner, A., & Carlson, P. 2020. Health and living conditions of Samis compared with other citizens based on representative surveys in three Swedish regions. International Journal of Social Welfare, 29(3), 255–269. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12419>

Harvey B., Cochrane L., Van Epp M. 2019. Charting knowledge co-production pathways in climate and development. 29:107–117. <https://doi.org/10.1002/eet.1834>

Heikkilä, L., Laiti-Hedemäki, E., & Miettunen, T. 2019. Buorre eallin gavgogis: saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut kaupungeissa. Lapin yliopisto. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-152-1>

Juuso, A. 2018. Saamelaisten asioita koskeva sovintoprosessi. Kuulemisraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2018. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-673-7>

Kaarlejärvi, E., Hoset, K.S. & Olofsson, J. 2015. Mammalian herbivores confer resilience of Arctic shrub-dominated ecosystems to changing climate. Global Change Biology, vol. 21, no. 9, pp. 3379–3388. <https://doi.org/10.1111/gcb.12970>

Kumpula, J., Siitari, J., Siitari, S., Kurkilahti, M., Heikkinen, J. & Oinonen, K. 2019. Poronhoitoalueen talvilaitumet vuosien 2016-2018 laiduninventoinnissa. Talvilaidunten tilan muutokset ja muutosten syyt. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 29/2019. Luonnonvarakeskus, Helsinki. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-753-4>

Käyhkö, J. & Horstkotte, T. 2017. Reindeer husbandry under global change in the Tundra region of Northern Fennoscandia. University of Turku, Turku. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021042718398>

Näkkäläjärvi K, Juntunen S, Jaakkola J.J.K. 2020 SAAMI – Saamelaiden sopeutuminen ilmastonmuutokseen -hankkeen tieteellinen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-930-1>

Näkkäläjärvi, K., Gregow, H., Ahonen, S.-J., Hautala, J., Jaakkola, J.K., Juntunen, S. & Laurila, T.K. 2025. Ilmastonmuutoksen nykyiset ja ennakoitavat vaikutukset saamelaiskulttuurille. Ramádat – Saamelaisen ilmastoneuvoston julkaisuja 1/2025. Saamelainen ilmastoneuvosto.

Saamelainen ilmastoneuvosto 2025. Lausunto poronhoitolain uudistamisesta. Saatavilla: <https://saamelainenilmastoneuvosto.fi/julkaisut/lausunto-mmmle-poronhoitolain-muuttamisesta/>

Saamelaiden totuus- ja sovintokomissio 2024. Saamelaiden totuus- ja sovintokomission mandaatti. Saatavilla: <https://sdtsk.fi/mandaatti/>

San Sebastian, M., Gustafsson, P. E., & Stoor, J. P. A. 2024. Embodiment of discrimination: a cross-sectional study of threats, humiliating treatment and ethnic discrimination in relation to somatic health complaints among Sámi in Sweden. Journal of Epidemiology and Community Health, 78(5), 290–295. <https://doi.org/10.1136/jech-2023-221365>

Valtioneuvoston asetus saamelaisesta ilmastoneuvostosta 435/2023. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230435>

Liite 1 Työpajan menetelmät ja toteutus

Työpajaan kutsuttiin saamelaiden perinteisen tiedon haltijoita eri ikäryhmistä, alueilta ja saamen kieli- ja kulttuuriryhmistä. Osallistujat tavoitettiin hanketiimin suorien kontaktien avulla. Osa osallistujista oli osallistunut SAAMI- saamelaiden sopeutuminen ilmastonmuutokseen hankkeeseen v. 2019. Työpajaan ilmoittautui 15 saamelaisen perinteisen tiedon haltijaa. Ilmoittautuneille toimitettiin etukäteen tilaisuuden tarkka ohjelma, tietosuojaseloste ja tiivistelmä hankkeen keskeisistä alustavista tuloksista. Ilmoittautuneita oli kaikista kolmesta saamen kieli- ja kulttuuriryhmästä Suomessa. Sairastumisten ja kiireellisten poronhoitotehtävien johdosta kaikki ilmoittautuneet eivät päässeet paikalle. Työpajassa oli edustettuina perinteisen tiedon haltijoita pohjois- ja inarinsaamen kieli- ja kulttuuriryhmästä sekä tunturi-, pohjoisboreaaliselta ja boreaaliselta alueelta. Työpajaan osallistui kaksi naista ja kuusi miestä. Kaikki osallistujat olivat aktiivisessa porotyössä, ja osa harjoitti myös kalastusta ja saamen käsityötä. Osallistujista suurin osa oli keski-ikäisiä. Nuorin osallistuja oli alle 20-vuotias ja vanhin yli 75-vuotias.

Työpajan osallistujat täyttivät suostumuslomakkeen (liite 2). Työpajan osallistujille korvattiin työpajan ajalta matkakulut ja ruokailu sekä maksettiin kokouspalkkio. Työpaja oli suljettu, ja siihen osallistui vain saamelaisen perinteisen tiedon haltijat ja PRESAAMI2- hanketiimi.

Työpajassa tutkijat esittelivät uusimmat tutkimustulokset ja jokaisen osion jälkeen varattiin aikaa perinteisen tiedon haltijoiden näkemyksille ja ajatuksille (liite 4). Tutkijat olivat valmistelleet kysymyksiä perinteisen tiedon haltijoille aiheesta liittyen, mutta keskustelussa saattoi tuoda vapaasti muitakin ajatuksia esille. Perinteisten tiedon haltijoilta kysyttiin näkemyksiä vuorotellen, jotta jokainen saisi tuoda esille oman näkemyksensä. Työpajatilanteessa vapaassa keskustelussa helposti hilaisempien, julkisessa tilanteessa arkojen tai luonteeltaan pohdiskelevimpien ääni jää helposti kuulumattomiin. Tällä lähestymistavalla haluttiin luoda myös turvallista keskustelu-ympäristöä. Lisäksi jokaisen teeman yhteydessä oli paljon vapaata keskustelua. Keskustelu oli hyvin monipuolista ja vilkasta, ja se tuotti uutta tietoa ja esityksiä.

Työpaja tallennettiin ääninauhoille ja muistiinpanoille. Hankkeen päätyttyä aineisto luovutetaan saamelaisen ilmastoneuvoston arkistoon. Muistiinpanot luovutetaan anonymisoituna. Työpajaan osallistuneiden suostumuslomakkeessa antamat mahdolliset rajoitteet huomioidaan aineiston säilytyksen ja luovutuksen ohjeissa. Hankkeen informantit on anonymisoitu hankkeen kaikissa julkaisuissa. Työpajan tulokset ja julkaisut toimitetaan osallistujille.

PRESAAMI2- hanke ei ole pyytänyt saamelaiskäräjiltä ja kolttien kyläkokoukselta tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta hankkeen toteuttamiseen. Valtioneuvosto on asettanut

saamelaisen ilmastoneuvoston saamelaisen perinteisen tiedon haltijat saamelaiskäräjien esityksestä. Saamelaisen ilmastoneuvoston tulee toimia riippumattomana saamelaiskäräjistä. PRESAMI2- hanke on hyväksytty rahoitettavaksi saamelaisen ilmastoneuvoston kokouksessa. Hankkeelle ei nähty täten tarvetta hakea ennakkosuostumusta.

Työpajan osallistujia pyydettiin täyttämään vapaaehtoinen palautelomake (liite). Kolme osallistujaa täytti lomakkeen. Lisäksi osa osallistujista antoi palautetta työpajan aikana. Saadun palautteen perusteella työpaja oli onnistunut. Osallistujat kokivat, että työpaja oli turvallinen, että kaikkia kuultiin ja kaikkien näkemyksiä arvostettiin. Työpajasta saatiin myös uusia näkemyksiä ja vuorovaikutusta. Pidettiin arvokkaana, että saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita kuultiin ja tietoa arvostettiin. Osa piti kiinnostavana, kun sai kuulla eri puolilta olevien saamelaisten perinteisen tiedon haltijoiden näkemyksiä ja tutkijoiden näkemyksiä. Ilmapiiriä pidettiin luotettavana ja avoimena. Yksi osallistujista toi esille, että erityisen arvokasta oli, että miespuoliset osallistujat nostivat esille arkoja ja sensitiivisiä asioita, ja niistä keskusteltiin avoimesti. Hyvänä myös pidettiin sitä, että osallistujien kulut korvattiin.

Työpajaa pidettiin liian raskaana ajallisesti. Osallistujilla oli pitkät ajomatkat takanaan, ja päivän ohjelma oli tiivis ja raskas. Toivottiin, että jatkossa työpajat olisivat kaksipäiväisiä. Päivän raskaus havaittiin myös työpajan järjestäjien puolelta, eikä kaikkia suunniteltuja teemoja ehditty käsitellä työpajan aikana. Hankkeen resurssit, aikataulu, perinteisen tiedon haltijoiden aikataulut, työpajan ajankohta ja tutkijoiden aikataulut aiheuttivat suuria haasteita työpajan sopivan ajankohdan löytämiseksi ja työpajan pidemmälle kestolle.

Saamelaisen ilmastoneuvoston tulisi pyrkiä mahdollisissa tulevilla työpajoissa useampipäiväiseen työpajaan, jossa on enemmän tilaa vapaalle seurustelulle, vuorovaikutukselle ja ohjelma jakaantuisi useammalle päivälle.

Työpaja esitti, että saamelainen ilmastoneuvosto kuulee saamelaisten kotiseutualueen paliskuntia ja siitoja poronhoitolainsäädännön uudistamiseksi saamelaisen perinteisen tiedon turvaamiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi. Työpajan esityksestä on tehty yksityiskohtainen erillisesitys saamelaiselle ilmastoneuvostolle. Saamelainen ilmastoneuvosto laati kyselyn vuoden 2024 lopussa työpajan esitysten mukaisesti saamelaisten kotiseutualueen siidoille, paliskunnille, ilmastoneuvoston jäsenille ja perinteisen tiedon työpajaan osallistuneille. Kysely ja työpajan osallistujien näkemykset huomioitiin saamelaisen ilmastoneuvoston lausunnossa poronhoitolain uudistamiseksi.²⁰

²⁰ Saamelainen ilmastoneuvosto 2025.

Liite 2 Suostumuslomake

Suostumus osallistua projektin: Saamelaisen ilmastoneuvoston tietopohjan kerääminen – SAAMI 2-hankkeen esisuunnitelma (PRESAAMI2) - työpajaan

Työpajan tarkoituksena on kuulla saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden näkemyksiä ilmastomuutoksen nykyisistä ja tulevista vaikutuksista saamelaiskulttuurille, saamelaisten perinteisille elinkeinoille ja saamelaisten kotiseutualueen luonnolle. Hankkeen tarkoituksena on kerätä tietopohjaa saamelaiselle ilmastoneuvostolle sen työtä varten. Hankkeen tuloksista laaditaan raportti.

Hankkeen julkaisuissa työpajassa esitytetyjä näkemyksiä käytetään taustatietoina ja suoralainauksina. Suoralainauksissa näkemyksen esittäjä koodataan, jotta näkemystä ei voi yhdistää yksittäisiin henkilöihin (anonymisointi).

Työpaja tallennetaan muistiinpanoin sekä äänitteenä. Hankkeen tietosuojaseloste annetaan osallistujille erillisenä liitteenä.

Suostumus

Minulle on kerrottu hankkeen tarkoitus, erillinen tiedote hankkeesta, tietosuojaseloste ja toteuttamistapa ja suostun osallistumaan työpajaan. Olen ymmärtänyt, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voin keskeyttää tai lopettaa osallistumiseni milloin tahansa. Tutkimuksen keskeyttämisestä ei aiheudu minulle minkäänlaisia kielteisiä seuraamuksia.

Antamalla suostumukseni osallistua tähän tutkimukseen hyväksyn, että minulta kerätään tietoja tämän tutkimuksen tekoa varten.

Osallistujan nimi: _____

Syntymävuosi: _____

Kotikunta: _____

Päivämäärä: _____

Allekirjoitus: _____

Valokuva-aineiston käyttö

Ohessa voitte rajoittaa sellaisen valokuva-aineiston, jossa esiinnytte, käyttöä tutkimusryhmän ulkopuolelle valitsemalla (merkitsemällä x) teille sopivat vaihtoehdot. Julkaisut tarkoittavat sekä painettua että vain internetissä julkaistua aineistoa (tutkimusartikkeli, loppuraportti). Mikäli päätätte rajoittaa valokuva-aineiston käyttöä julkisesti, kuvanne leikataan pois materiaalista.

- ☐ Valokuva-aineistoa saa käyttää hankkeen julkaisuissa
- ☐ Valokuva-aineistoa ei saa käyttää hankkeen julkaisuissa

- ☐ Valokuva-aineistoa saa näyttää hankkeen kotisivuilla ja hankkeen sosiaalisen median tileillä
- ☐ Valokuva-aineistoa ei saa näyttää hankkeen kotisivuilla ja hankkeen sosiaalisen median tileillä

Tietojen tallentaminen ja jatkokäyttö

Tutkimusaineisto (muistiinpanot, työpajan äänitallenne, palautelomakkeet, analyysit) tallennetaan saamelaisen ilmastoneuvoston arkistoon ilman henkilötietoja. Tutkimusaineisto on käytettävissä tutkimusryhmän samaan aiheisiin liittyvissä jatkotutkimuksissa (seuranta). Työpajaan osallistuva voi rajoittaa itseään koskevan aineiston luovuttamista muihin tutkimuksiin valitsemalla (merkitsemällä x) teille sopivan vaihtoehdot.

- ☐ Tutkimusaineistoa ei voi luovuttaa ulkopuolisiin tutkimuksiin
- ☐ Tutkimusaineisto voidaan luovuttaa ulkopuolisiin tutkimuksiin
- ☐ Tutkimusaineisto voidaan luovuttaa ulkopuolisiin tutkimuksiin vain minun luvallani

Tulosten jakaminen

Hankkeen tuloksista tulee loppuraportti sekä tieteellisiä julkaisuja. Mikäli haluatte tutustua hankkeen julkaisuihin, täytä myös yhteystietosi. Hanke toimittaa ne teille niiden valmistuttua joko postitse tai sähköpostitse. Yhteystietoja käytetään vain tätä tarkoitusta varten ja ne tuho-
taan tämän jälkeen.

Nimi: _____

Sähköpostiosoite _____

Postiosoite: _____

Postitoimipaikka ja postinumero: _____

Liite 3 Palautelomake

PALAUTE- JA KYSELYLOMAKE SAAMELAISEN PERINTEISEN TIEDON HALTIJOILLE JÄRJESTETYSTÄ TYÖPAJASTA 21.11.2024

Voitte halutessanne antaa nimettömästi palautetta työpajasta ja sen teemoista. Annettu palaute otetaan huomioon hankkeen tuloksissa, mahdollisten jatkohankkeiden suunnittelussa ja saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnan kehittämisessä.

Ohessa esitetään kysymyksiä, joihin toivomme teidän vastaavan. Voitte valita teille sopivimman vaihtoehdon/vaihtoehdot.

TYÖPAJA

Mikä oli työpajassa hyvää?

Mikä työpajassa ei toiminut/mitä tulisi kehittää?

SAAMELAINEN ILMASTONEUVOSTO

Ilmastolain nojalla perustetun saamelaisen ilmastoneuvoston tehtävänä on tuottaa tietoa ilmastomuutoksesta saamelaiskulttuurin näkökulmasta viranomaisille ja saamelaisyhteisölle päätöksentekoa varten ja lisätä tietoisuutta ilmastomuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille. Saamelainen ilmastoneuvosto tuottaa tietoa raporttien ja lausuntojen muodossa, jotka tukevat saamelaiskulttuuria ilmastomuutokseen sopeutumisessa ja sen hillinnässä. Saamelainen ilmastoneuvosto edistää tieteen ja saamelaiseen perinteisen tiedon välistä vuorovaikutusta. Ilmastoneuvoston toiminta ja julkaisut perustuvat tutkittuun tietoon ja saamelaiseen perinteiseen tietoon. Ilmastoneuvoston toiminnan kehittämiseksi pyydämme teiltä näkemyksiä siitä, mihin teemoihin ilmastoneuvoston toiminnan tulisi keskittyä.

Millaisia teemoja haluaisit saamelaisen ilmastoneuvoston tutkivan? Valitse korkeintaan neljä sinulle tärkeintä teemaa.

- ☐ perinteisten saamelaiselinkeinojen sopeutumista ilmastomuutokseen
- ☐ saamelaisten perinteisiä elinkeinoja koskevan lainsäädännön ja hallinnon uudistustarpeita vastaamaan ilmastomuutoksen tuomia haasteita
- ☐ ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen taloudellisista vaikutuksista saamelaiskulttuurille
- ☐ ilmastomuutoksen tuomista ympäristövaikutuksista saamelaisten kotiseutualueelle
- ☐ vihreästä siirtymästä ja vihreästä kolonialismista saamelaisten kotiseutualueella
- ☐ ilmastomuutoksen terveys- ja hyvinvointivaikutuksista saamelaiskulttuurille
- ☐ saamelaisten kotiseutualueen elinvoimaisuudesta ilmastomuutoksessa
- ☐ ilmastomuutoksen oikeudenmukaisuusvaikutuksia saamelaisille
- ☐ ilmastomuutoksen vaikutuksesta saamelaisten asemaan
- ☐ ilmastomuutoksen kulttuurisia vaikutuksia saamelaiskulttuurille
- ☐ ilmastomuutoksen tulevia vaikutuksia saamelaiskulttuurille ja saamelaisten kotiseutualueelle
- ☐ seurata ilmastomuutoksen vaikutuksia
- ☐ koota olemassa olevaa tutkimustietoa ilmastomuutoksesta ja sen vaikutuksista
- ☐ ilmastomuutokseen liittyvistä alueellisista ja paikallisista kysymyksistä, mistä:

☐ muusta, mistä:

Mihin asioihin haluaisit saamelaisen ilmastoneuvoston vaikuttavan? Valitse korkeintaan kolme sinulle tärkeintä teemaa.

- ☐ saamelaisille oikeudenmukaisen ilmastopolitiikan luomiseen
 - ☐ yleisen tietoisuuden lisäämiseen ilmastomuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuurille
 - ☐ saamelaisten perinteisten elinkeinojen lainsäädännön ja tukijärjestelmän kehittämiseen helpottamaan ilmastomuutoksen sopeutumista ja hillintää
 - ☐ luomaan edellytyksiä ilmastomuutoksen aiheuttamien ympäristömuutoksien hillitsemiseksi
 - ☐ ilmastomuutoksen hillinnän ja sopeutumisen resursoimiseen saamelaiskulttuurissa
 - ☐ saamelaiskulttuurinmukaiseen ilmastokasvatukseen ja -opetuksen kehittämiseen
 - ☐ kansainväliseen ilmastopolitiikkaan
 - ☐ saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden ja tiedeyhteisön välisen yhteistyön tiivistämiseen
 - ☐ luoda konkreettisia toimenpiteitä ja ratkaisumalleja viranomaisille ilmastomuutokseen sopeutumiseksi ja sen hillitsemiseksi
 - ☐ luovan raportointijärjestelmän, johon voi ilmoittaa poikkeuksellisista olosuhteista
 - ☐ muu, mikä:
-
-
-

Miten saamelaisen ilmastoneuvoston tulisi työssään huomioida ja osallistaa saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita? Valitse korkeintaan kolme sinulle tärkeintä teemaa.

- ☐ järjestää työpajoja saamelaisen perinteisen tiedon haltijoille eri teemoista säännöllisesti ja ottaa työpajan tulokset huomioon toiminnassaan
- ☐ kutsua perinteisen tiedon haltijoita kuultavaksi saamelaisen ilmastoneuvoston kokouksiin
- ☐ luoda saamelaisten perinteisen tiedon haltijoiden ja ilmastoneuvoston yhteinen sähköinen keskustelualusta, jossa voi vaihtaa ajatuksia, tehdä esityksiä ja raportoida havaituista muutoksista
- ☐ suunnitella ja toteuttaa tutkimushankkeita yhdessä saamelaisen perinteisen tiedon haltijoiden kanssa
- ☐ järjestää epämuodollisia keskustelutilaisuuksia saamelaisten perinteisen tiedon haltijoiden kanssa saamelaisten kotiseutualueella
- ☐ tiedottaa saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita ilmastoneuvoston toiminnasta ja esityksistä suomeksi ja saameksi

☐ muuta, mitä:

Voit antaa halutessasi palautetta/esityksiä myös muista sinulle tärkeistä aiheista:

Kiitos vastauksistanne!

Liite 4 Työpajan ohjelma

Saamelaisten perinteisen tiedon haltijoiden työpajan ohjelma Saamelaiskulttuurikeskus Sajos, kokoushuone Silbanásti

21.11.2024

9.00–9.30 Aamukahvi

9.30–10.00 Tilaisuuden avaus ja tutustuminen
Klemetti Näkkäljärvi ja Hilppa Gregow

10.00–11.30 Ilmastomuutoksen nykyiset vaikutukset saamelaisten kotiseutualueen
ilmastoon
Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos
Perinteisen tiedon haltijoiden näkemykset ja havainnot

11.30–12.30 Lounas
Ravintola Čaiju

12.30–14.30 Mitä tutkimustieto kertoo saamelaisten asemasta, terveydestä, hyvinvoinnista
ja ilmastomuutoksen vaikutuksista saamelaiskulttuuriin?
Jouni Jaakkola ja Klemetti Näkkäljärvi, Oulun yliopisto
Perinteisen tiedon haltijoiden näkemykset ja havainnot

14.30–15.00 Kahvia ja virvokkeita

15.00–17.00 Saamelaisten kotiseutualueen ilmasto ja kulttuuri tulevaisuudessa
Hilppa Gregow, Jouni Jaakkola ja Klemetti Näkkäljärvi
Perinteisen tiedon haltijoiden näkemykset ja havainnot

17.00–18.00 Päivän loppukeskustelu, palaute ja yhteenveto
Hilppa Gregow ja Klemetti Näkkäljärvi

19.00–20.30 Hankkeen tarjoama illallinen
Ravintola Auroran kabinetti, Hotelli Inari, Inarintie 40

*Ramádat eli tapiontuuli tarkoittaa syksyllä esiintyvää voimakasta
ns. lehdenottotuulta, syystuulta, joka kääntää poroelon.*